

Nr 774

Av herrar **Ahlmark** och **Mundebo**, om införande i Sverige av s. k. negativ skatt.

I den allmänna debatten i vårt land och i en del andra länder har på senare tid diskuterats möjligheterna att skapa en mer likartad inkomstrygghet för alla medborgare. I Sverige har statsmakterna under stor enighet försökt att skapa en sådan inkomstrygghet av minimikaraktär vid sjukdom, vid arbetslöshet och efter inträdd pensionsålder.

Det finns dock vissa livssituationer då speciella bördor faller på en medborgare. Det kan vara t. ex. en viss nedsatt arbetsförmåga som man hittildags inte kunnat bemästra med nuvarande socialförsäkringar. Vidare är det uppenbart, att extrakostnader för uppfostran av barn inte nu har en tillräcklig och lämplig kompensation.

I debatten kring dessa problem har även i Sverige frågan om begreppet negativ inkomstskatt tagits upp. Debatten försiggår närmast i USA, och det kan därför förtjänas att något redogöra för diskussionen i USA.

På senare tid har bland amerikanska skatteexperter ett stort intresse ägnats åt det man kallar negativ inkomstskatt. Innebörden är inte alltid helt klar. I många fall betraktas statliga eller federala bidrag av olika slag som en form av skatteåterbäring. Om dessa inkomstöverföringar för den skattskyldiges del överstiger vad han betalar i inkomstskatt anses det vara exempel på negativ skatt. Man kan här jämföra med den svenska diskussionen om hur barnbidragen rätteligen bör rubriceras. Det betraktelsesätt som innebär att man ser barnbidragen som en skatteåterbäring och följaktligen deras avskaffande som en skattehöjning för barnfamiljer har stöd av många amerikanska skattepolitiker.

Uttrycket negativ skatt användes också i en mer preciserad innebörd. Man kan mena att den enbart berör det förhållandet att man konstruerat skattetabellerna för inkomstskatten så att under en viss taxerad inkomst den skattskyldige får en skatteåterbäring i stället för ingen skatt alls. Över den gräns som man vill bestämma för skatteåterbäringens inträde ser skatteskalorna då ut på vanligt sätt. Den teoretiska nyheten ligger således i att medan man förr i såväl USA som andra länder utgick ifrån att beloppet 0 var det lägsta beloppet som skulle kunna utkrävas av dem som hade låga inkomster kan man nu kräva negativa belopp, d. v. s. positiva utbetalningar till de skattskyldiga.

Motiven för de negativa skatterna i USA är bl. a. att en del nyligen ge-

nomförda undersökningar visat, att en kurva över relationen beskattning—inkomst, om hänsyn tas till alla skatter och alltså även de indirekta, i de flesta stater i USA är u-formad. Mellangrupperna är mycket klart gynnade och betalar den i särklass lägsta skatten i förhållande till sin inkomst. Det sammanhänger med de indirekta skatternas inverkan på de lägsta inkomsttagarna samt på egnahemsbeskattningen. I debatten har man därför i USA sagt att om man införde begreppet negativ inkomstskatt så skulle man kunna räta ut progressionskurvan.

I USA har man traditionellt av skatteförmågeskäl huvudsakligen velat begagna sig av direkta skatter. Man har dock där nödgats konstatera att den offentliga sektorns växande behov fordrar att även andra skatter än inkomstskatter begagnas i växande utsträckning. Eftersom det i så fall medför att de lägre inkomsttagarna drabbas hårdast har man velat se införandet av de negativa skatterna som ett sätt varmed man skulle kunna skaffa sig ett alibi för en mycket kraftigare omstrukturering av skattesystemet i riktning från direkta mot indirekta skatter. Därmed har man också velat åstadkomma ett skattesystem som varit sådant att det befordrat de progressiva krafterna, vilket i sin tur skulle möjliggöra en levnadsstandardhöjning för alla folkgrupper i landet.

I USA finns också det motivet att man anser att de myndigheter som sysslar med skatteadministrationen har bättre organisation, att de arbetar med större oväld än vad organ som handlägger sociala förmåner har. Det senare har ingen parallell i svenska förhållanden.

Det är oklart om man vid en överföring av den amerikanska debatten till svenska förhållanden kan utgå ifrån att skattekurvan i själva verket är u-formad, särskilt om hänsyn tas till inkomstöverföringen. Det är dock otvivelaktigt att den kraftiga ökningen av kommunalskatterna under senare år har inneburit en relativt sett kraftigare skattehöjning för de lägre inkomsttagarna. En kronas höjning av kommunalskatten betyder mindre ju högre marginalskatt man har.

En negativ skatt i Sverige kan vara knuten till den statliga inkomstbeskattningen eller till den totala beskattningen. I teorin kan den utformas med såväl hög som låg progressivitet. Den kan vara avsedd att i huvudsak enbart kompensera den indirekta skattens verkningar jämte den kommunala beskattningen. Den kan också tänkas som ett medel att genomföra betydande inkomstöverföringar till grupper utan inkomst. Denna senare utformning är mest i enlighet med den negativa skattens idé. En sådan utformning av denna idé innebär att varje person garanteras en viss inkomst.

Det är klart att en sådan utformning av den negativa beskattningen skulle medföra stora problem. Det förtjänar att bara som exempel nämnas

att ett problem blir hur man skall samordna socialförsäkringarna och inkomstöverföringarna. Skall barnbidrag, arbetslöshetsunderstöd o. s. v. betraktas som inkomst? Eller skall de inbakas i systemet? (Det senare är en av grundtankarna i USA.) Hur skall man i så fall ta hänsyn till den inkomstgradering som finns i många socialförsäkringar? Det är tänkbart att folkpensionen är den transferering som med minsta svårigheter kunde inbakas i ett system med negativa skatter. Hela systemet med negativa skatter kan nämligen på visst sätt sägas innebära att alla får folkpension om de ej har andra inkomster.

Andra frågor är hur man skall ta hänsyn till sådana faktorer som hemmavarande kvinnor, deltidsarbetande studenter, folk som lever på kapitalkonsumtion o. d. Det går inte att kräva heltidsarbete för att få hel negativ skatt. Då förfuskas antagligen hela systemet. Kräver man det som huvudregel men gör undantag för vissa grupper, t. ex. sjuka och handikappade, har man ju återinfört just det prövningsmoment som systemet skulle avskaffa.

Även andra svårigheter kan komma att föreligga då man närmare granskar problemet om en garanterad inkomsttrygghet. Uppenbart är dock att en vetenskaplig undersökning av de problem och möjligheter som införandet av ett sådant system i Sverige skulle medföra vore av värde. En undersökning skulle berika den skattepolitiska debatten. Utan att ta ställning till om det är önskvärt att införa ett system av denna karaktär föreligger skäl för riksdagen att begära hos regeringen att en vetenskaplig undersökning göres av hela problematiken.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte begära att en förutsättningslös undersökning göres om möjligheterna att i Sverige införa en garanterad inkomsttrygghet, s. k. negativ skatt.

Stockholm den 28 januari 1969

Per Ahlmark (fp)

Ingemar Mundebo (fp)
